

terar författarna just mot naiv realism. Till exempel heter det att anknytning är fråga om upplevd och inte faktisk trygghet, och att motstridiga arbetsmodeller i motsats till vad kognitiv psykologi säger är en följd av defensiv systematisk förvrängning av perceptionerna.

Vidare har jag en annorlunda uppfattning om både den historiska och den aktuella relationen mellan anknytningsteori och psykoanalytisk teori. Intersubjektivitetens och tvåpersonerspsykologins plats i nutida psykoanalys avspeglas inte i boken. Och kontrasterandet av anknytningsteorins »kognitiva-affektiva strategier för att hantera hotfull information« mot försvar i vanlig psykodynamisk formulering tycks mig onödigt.

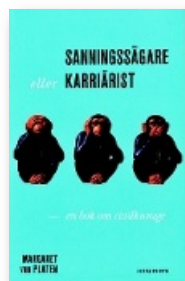
Förvånande är att den kategoriska klassificeringen av de olika typerna av anknytning inte alls problematiseras. En dimensionell fördelning tycks mera rimlig. Jag är också undrande inför anknytningsteorins anspråk på att förnya psykoterapin. Till exempel sägs teorin utgöra en unik utgångspunkt för psykoterapi genom att förflytta mellan observations- och representationsnivå, vilket kan sägas om de flesta psykodynamiska terapimetoder.

En enda allvarlig kritik vill jag anmäla: Broberg och medförfattare fegar i fråga om slutsatser om kvaliteten i förskolans verksamhet, som omfattar 80–90 procent av Sveriges ett- och tvååringar. Närmare hälften av dem finns i grupper om 17 barn eller fler. På många håll finns under långa stunder bara en vuxen per sex–sju ett- och tvååringar. Vistelsetiden är för en fjärdedel av dem 36 eller fler timmar per vecka och för 13 procent, cirka 13 000 barn, mer än 39 timmar per vecka. Personalomsättningen – det vill säga förlust av anknytningsperson – över såväl dagens timmar som veckor och månader är hög, liksom sjukskrivningsfrekvensen. Bristen på utbildad personal är stor, mindre än hälften är utbildade förskollärare.

Vad betyder detta för utvecklingen hos de 40 procent av alla förskolebarn som har, eller är på väg att utveckla, en otrygg anknytning? Om detta säger dessa kunniga författare nästintill ingenting. Visserligen deklarerar de att det »krävs osedvanligt inkännande och tålamodiga dagisfröknar, familjehemsföräldrar och andra för att hjälpa otrygga barn att utveckla nya arbetsmodeller«; att barn i denna ålder klarar av att utveckla anknytning till högst 3–5 vuxna, dvs ett par vuxna utöver den egna familjen; att inskolning (obs termen!) av flera spädbarn samtidigt bör undvikas. Det sistnämnda är dock förskolornas vanliga sätt att organisera invånningen. Fyndet i Hårsmans svenska forskning att en tredjedel av nybörjare i förskolan visade

stora och långvariga separationssvårigheter redovisas inte, så vitt jag kan finna. Hela problemet slätas över med att barn brukar tåla kortare separationer »om den trygga basen först är etablerad«. Men trygg anknytning har etablerats hos bara 60 procent av nybörjarna i förskolan.

Avslutningsvis vill jag citera böckernas angelägna meddelanden. Kunskapen om hjärnans tidiga utveckling och känslighet för negativ miljöpåverkan behöver nå fram till beslutsfattare. Den senaste tidens nedläggningar av spädbarnsverksamheter utgör »en skrämmande utveckling«. I sitt förord till Kay Karlssons bok skriver Björn Wrangsjö: »För oss alla som arbetar med barn och deras utsatthet är det ett mysterium att inte politiker och beslutsfattare inser att säkrandet av gynnsamma uppväxtvillkor är den i särklass mest lönsamma investering som kan göras i ett samhälle.« ■

Nyttig läsning för blivande »visslare«

Sanningssägare eller karriärist – en bok om civilkurage. 245 sidor.

Författare: Margaret von Platen.

Förlag: Norstedts; 2008.

ISBN: 978-91-1301867-6.

Recensent: Jon Ahlberg, docent, Stockholm.

Stephen Bolsin, anestesilog vid Bristol Royal Infirmary, sa 1995 upp sig från sin tjänst efter att under flera år ha försökt hindra två av kirurgerna att utföra operationer på den barnhjärtkirurgiska enheten. Bakgrunden var att han noterat en påfallande hög mortalitet och komplikationsfrekvens.

Stephen Bolsin hade försökt påverka klinikens och sjukhusets ledning och också rapporterat sina iakttagelser till myndigheter och professionella organisationer utan att få gehör. Slutligen gick han ut offentligt med sina anklagelser, vilket ledde till att en utredning tillsattes.

I den rapport, som lades fram 2001 (http://www.bristol-inquiry.org.uk/final_report/report/index.htm), verifierades dr Bolsins uppgifter och föreslogs en rad åtgärder både för verksamheten i Bristol och på nationell nivå. Stephen

Bolsin är, sedan han slutade på sjukhuset i Bristol, verksam i Australien. Om sin sista tid i Bristol har han sagt: »No medical or non-medical professional in the NHS should have to endure the threats and discrimination that I was subjected to in Bristol.«

Det här fallet finns inte med i Margaret von Platens intressanta bok om whistleblowers eller visslare, som hon förtjänstfullt valt som svensk beteckning. Hon redogör i stället för 14 fall med i huvudsak svensk anknytning, varav fyra berör sjukvård eller tandvård. De flesta är hämtade från näringslivet, eller kanske snarare finansvärlden, vilket är naturligt mot bakgrund av författarens verksamhet som näringslivsjournalist. Beskrivningarna baseras på intervjuer med visslare och i en del fall även med den eller de som pekats ut.

Att döma av de beskrivna fallen är Stephen Bolsins erfarenhet av hot och diskriminering allmäntillgänglig för visslare. Man riskerar att bli marginaliserad på arbetsplatsen, missa befodringschanser, förlora vänner, bli betraktad som en avvikare och skvallerbytta, och om man avslutar sin anställning kan man ha svårt att hitta en ny.

Flera av de intervjuade lämnar råd till den som överväger att debutera som visslare. Ett är: »Stopp! Håll tyst. Ingen kommer att tacka dig.« Råd som återkommer hos flera av de intervjuade är att ha ordentligt med dokumenterade fakta och att ha flera personer som kan backa upp det man säger och är beredda att göra det i ett skarpt läge. Många poängterar också att det är nödvändigt att göra enträgna försök att få uppmärksamhet inom den egna organisationen innan man överväger att gå ut offentligt.

Författaren reflekterar också relativt ingående om vad det är för kultur, som tillåter att företagsledningarna bedriver delar av sin verksamhet på eller utanför gränsen för vad som är etiskt eller legalt acceptabelt. Hon menar att en sådan närmast patologisk kultur sammanhänger med bildandet av en inre krets, som förhindrar insyn och som frambringar en lojalitet till den inre cirkeln och inte till organisationen och uppdraget.

Fallbeskrivningarna, särskilt de icke-medicinska, är mycket intresseväckande och läsvärda. En avslutande del med egna reflektioner kunde kortats något, men allt är skrivet med en rapp journalistisk stil, så det är ingen större invändning.

Inom hälso- och sjukvården finns nog många som ibland funderar över att gå ut till medier med vad man uppfattar som missförhållanden. Den här boken kanske kan få en och annan att låta bli, eller i varje fall förbereda sig bättre. ■